

Bruk av alternative opplæringsarenaer i grunnskolen Udir-3-2010

RUNDSKRIV | SIST ENDRET: 27.10.2018

Endringer 14. november 2017

Vi har oppdatert teksten under punkt 6.6.1 "Særlig om bruk av tvang".

Endringer 21. mai 2015

Vi har

- lagt til "for eksempel der eleven mobber en eller flere medelever" i tråd med i punkt 3.1 om skoleplassering i tråd med endringen i opplæringsloven.
- endret språket i avsnittet om særskilt språkopplæring i punkt 4.
- oppdatert referanser til annet regelverk. For eksempel er referanser til lovparagrafer og lenker til annen informasjon på udir.no oppdatert.

Oppdatert 21. januar 2013

Vi har endret fra halvårsrapport til årsrapport i siste avsnitt i punkt 5.1.2.

1. Innledning

Kommunen skal sørge for tjenlige grunnskoler, jf. opplæringsloven § 9-5. Grunnskolene skal kunne tjene som lokaler for den opplæringen som Læreplanverket for Kunnskapsløftet forutsetter, for eksempel naturfag, mat og helse og kroppsøving. Dette rundskrivet gir informasjon om skoleeiers adgang til bruk av alternative opplæringsarenaer i grunnskolen. En alternativ opplæringsarena karakteriseres av at en eller flere elever mottar sin opplæring på et annet sted enn skolens område. Eksempel på alternative opplæringsarenaer kan være leirskoler, bedrifter og bondegårder.

All offentlig grunnskoleopplæring skal være i samsvar med opplæringsloven med forskrifter, herunder Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Opplæringsloven åpner for noe fleksibilitet når det gjelder bruk av andre

opplæringsarenaer enn skoleanlegget. I vurderingen av adgangen til bruk av en alternativ arena må det ses på om tiltaket omfatter alle elever i en gruppe eller kun enkeltelever, om dette er et permanent eller midlertidig tiltak og hvor store deler av opplæringen som skal gis på den alternative arenaen.

Nedenfor behandles kravene som må være oppfylt for at bruk av en alternativ opplæringsarena skal være i samsvar med opplæringsloven med forskrifter. I kapittel 2 redegjøres det for sentrale prinsipper for grunnopplæringen som har betydning for organiseringen av elevenes opplæringstilbud. I kapittel 3 behandles elevens rett til offentlig grunnskoleopplæring ved nærskolen i klassen/basisgruppen etter opplæringsloven §§ 8-1 og 8-2 og muligheten for bruk av alternative opplæringsarenaer etter § 2-3 første ledd. I kapittel 4 behandles rettslige grunnlag i opplæringsloven som kan åpne for at enkeltelever mottar hele eller deler av opplæringen på en alternativ arena. Kapittel 5 omhandler vilkårene for bruk av alternativ arena for elever med enkeltvedtak om spesialundervisning, herunder krav til enkeltvedtaket og avtale med de ansvarlige for den alternative opplæringsarenaen. I kapittel 6 ses det på rettigheter eleven har etter opplæringsloven som skoleeier/skolen må sikre at blir oppfylt for elever på alternative opplæringsarenaer. I kapittel 7 er kravene til skoleeiers forsvarlige system etter opplæringsloven § 13-10 annet ledd oppsummert.

2. Sentrale prinsipper av betydning for organiseringen av opplæringen

I Norge har fellesskolen lange tradisjoner. Fellesskolen er gjennomsyret av prinsippene om inkludering, likeverd og tilpasset opplæring. Skolen skal være for alle uavhengig av blant annet bakgrunn, funksjonshemninger og kjønn. Likeverdsprinsippet handler om at elevene skal bli møtt med utfordringer de kan strekke seg etter, og at ingen elever skal diskvalifiseres fra fellesskapet på grunn av forutsetninger, interesser, talenter, kjønn, alder, sosial, geografisk, kulturell eller språklig bakgrunn. Dette prinsippet forutsetter at "alle elever skal ha like muligheter til å utvikle seg gjennom arbeidet med fagene i et inkluderende læringsmiljø".

Et annet prinsipp er prinsippet om inkludering. Innholdet i dette er at alle elever skal inkluderes i opplæringen og få være en del av klassen/basisgruppen. Dette betyr at opplæringen må organiseres og tilrettelegges slik at den virker inkluderende overfor alle elever. En konsekvens av dette er at opplæringen, så langt som råd er, skal tilrettelegges slik at behovet for individuell tilpasning blir løst innenfor rammen av opplæring i klassen/basisgruppen. Inkluderingsprinsippet er tydeliggjort i blant annet opplæringsloven §§ 1-1, 8-1 og 8-2.

En nødvendig forutsetning for både likeverdsprinsippet og prinsippet om inkludering er tilpasset opplæring. Dette prinsippet er fastsatt i opplæringsloven § 1-3. Her fremgår det at "opplæringa skal tilpassast evnane og føresetnadane hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidatane". Det understreket at tilpasset opplæring skal skje innenfor den ordinære opplæringen, og ikke er et rettslig grunnlag for å gi enkeltelever eneundervisning eller opplæring i andre typer grupper enn det som fremgår av opplæringsloven § 8-2. Tilpasset opplæring handler om at læreren i sin virksomhet skal ta hensyn til den enkelte eleven. En måte å gjøre dette på er ved å ta i bruk ulike arbeidsmåter.

Når elevens opplæringstilbud skal fastsettes må likeverdsprinsippet, prinsippet om inkludering og tilpasset opplæring trekkes inn i vurderingen.

3. Elevens rett til offentlig grunnskoleopplæring og organiseringen av opplæringen

3.1 Skoleplassering – opplæringsloven § 8-1

Eleven har etter opplæringsloven § 8-1 første ledd rett til å gå på nærskolen. Med nærskolen menes den skolen som ligger nærmest eller skolen i nærmiljøet som eleven sokner til. Retten til å motta opplæring på nærskolen gjelder for alle elever, også elever som har rett til spesialundervisning. Det skal treffes et enkeltvedtak om elevens skoleplassering. Foreldrene kan søke om at eleven plasseres på en annen skole enn nærskolen, jf. opplæringsloven § 8-1 annet ledd. Skoleeier skal da treffe et enkeltvedtak hvor det tas stilling til søknaden. Skoleeier kan også treffe et enkeltvedtak om plassering av en elev på en annen skole enn nærskolen på grunnlag av informert samtykke fra foreldrene uten at foreldrene har søkt om dette. Dersom foreldrene ikke samtykker til dette, har eleven rett til å gå på nærskolen.

Det foreligger en begrenset adgang i opplæringsloven § 8-1 fjerde ledd til å flytte enkeltelever til en annen skole uten samtykke fra foreldrene, for eksempel der eleven mobber en eller flere medelever. Villkårene er at hensynet til de andre elevene tilsier det, det foreligger et særlig tilfelle og andre tiltak på nærskolen er utprøvd. Dette skal være en siste utvei. Skoleeier må treffe enkeltvedtak om dette.

Enkeltvedtak som skoleplassering kan påklages til fylkesmannen av eleven/foreldrene, jf. opplæringsloven § 15-2 første ledd.

3.2 Organisering av elever i grupper - § 8-2

Alle elever skal tilhøre en klasse/basisgruppe, jf. opplæringsloven § 8-2. Hoveddelen av elevens opplæring skal gis innenfor klassen/basisgruppen. Klassen/basisgruppen skal ivareta elevens behov for sosial tilhørighet og har en viktig funksjon i forbindelse med inkludering av elever. Klassen/basisgruppen skal ikke inndeles etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet, jf. § 8-2 første ledd tredje punktum. Det er for eksempel ikke adgang til å organisere elevene i klasser/basisgrupper på grunnlag av elevens faglige resultater eller karakterer. Skoleeier velger hvordan klassene/basisgruppene organiseres i forhold til størrelse. Men organiseringen må være sikkerhetsmessig og pedagogisk forsvarlig.

Klassen/basisgruppen skal ha en eller flere kontaktlærere. Dersom klassen/basisgruppen deles mellom flere kontaktlærere, skal det være klargjort hvilke elever den enkelte kontaktlæreren har ansvaret for. En elev skal ikke ha flere kontaktlærere. De som er kontaktlærere har et særlig ansvar for de praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjøremålene som gjelder klassen/basisgruppen. Også elever som har enkeltvedtak om spesialundervisning skal ha en kontaktlærer.

Opplæringsloven § 8-2 åpner for at skolen/læreren kan dele elevene inn i større/mindre grupper etter behov,

det vil si i andre undervisningsgrupper enn klassen/basisgruppen. Disse gruppene kan brukes i deler av opplæringen. Bruken av andre grupper må ikke brukes i større grad enn at elevens sosiale tilhørighet til klassen/basisgruppen ivaretas. Bruken av andre grupper er begrenset til en mindre del av opplæringen. Videre skal heller ikke denne organiseringen av andre grupper "til vanleg" skje etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet. Det kan bare unntaksvis gjøres avvik fra dette og det må da foreligge saklige og tungtveiende grunner for organiseringen, eksempelvis at annen organisering er nødvendig for at elevene skal kunne få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Ingen grupper må før øvrig være større enn det som er pedagogisk og sikkerhetsmessig forsvarlig.

Opplæringsloven § 2-3 gir skoleeier/skolen noe fleksibilitet når det gjelder bruk av andre opplæringsarenaer, særlig tiltak for en kortere tid for klassen/basisgruppen. Paragraf 2-3 første ledd annet punktum lyder:

Ein del av undervisningstida etter § 2-2 kan brukast til fag og aktivitetar som skolen og elevane vel, til leirskoleopplæring og til opplæring på andre skolar eller på ein arbeidsplass utanfor skolen.

Også denne opplæringen må være innenfor rammene i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Aktivitetene må kunne kobles til kompetansemål i læreplanene for fag. Eksempler på fag og aktiviteter som § 2-3 første ledd annet punktum åpner for, er leirskoleopphold, opplæring på andre skoler eller en arbeidsplass som arbeidsuke og liknende. Dersom bruken av en alternativ opplæringsarena gjelder for klassen/basisgruppen eller andre grupper og er knyttet til en kortere tidsperiode, er det ikke nødvendig med noe særskilt grunnlag for denne tilretteleggingen. Dette vil være en del av lærerens tilpassede opplæring og en del av den fleksibiliteten som § 2-3 første ledd annet punktum åpner for.

Opplæringsloven § 8-2 gir derimot ikke hjemmel for å ta enkeltelever ut av opplæringen for ene-undervisning (bortsett fra en del av en enkeltstående time, for eksempel for å lese høyt for en lærer) eller for opplæring på en annen opplæringsarena. Det som reguleres her er inndeling av klasser/basisgrupper og en inndeling av disse i andre grupper for en mindre del av opplæringen. Hovedregelen er at eleven skal ha opplæringen sin i klassen/basisgruppen, eventuelt for en mindre del av opplæringen i en annen gruppe. Dersom en elev skal tas ut av opplæringen for å motta ene-undervisning, for eksempel på en alternativ opplæringsarena, må det finnes en særskilt hjemmel. Det vises til kapittel 4, der det redegjøres for hvordan bestemmelsene om spesialundervisning og eventuelt også særskilt språkopplæring kan gi rettslig grunnlag for å gi en elev opplæring på en alternativ opplæringsarena.

4. Rettslige grunnlag som kan åpne for bruk av alternative opplæringsarenaer

Det praktisk mest relevante rettslige grunnlaget for bruk av alternative opplæringsarenaer for en enkeltelev, i hele eller deler av opplæringen, er spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1. Elever som ikke har eller ikke kan få et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen har rett til spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1 første ledd. Spesialundervisningen skal gi eleven et forsvarlig utbytte av den samlede

opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-1 annet ledd. Dersom det fremgår av enkeltvedtaket at bruk av en alternativ opplæringsarena er nødvendig for at eleven skal få et forsvarlig utbytte av opplæringen, åpner regelverket for dette under gitte vilkår. Dette utdypes i kapittel 5.

Etter opplæringsloven § 2-8 kan elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk og samisk ha rett til særskilt språkopplæring. Særskilt språkopplæring er en samlebetegnelse på særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Særskilt norskopplæring er forsterket opplæring i norsk. Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet, mens tospråklig fagopplæring betyr at eleven får opplæring i ett eller flere fag på to språk. En minoritetsspråklig elev har rett til særskilt norskopplæring frem til eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Om nødvendig har elevene rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring, i tillegg til særskilt norskopplæring.

Morsmålsopplæringen kan legges til en annen skole enn den eleven til vanlig går på. Hvis morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring ikke kan gis av egnet undervisningspersonale, skal kommunen legge til rette for annen opplæring tilpasset forutsetningene til elevene.

Kommuner kan tilby et innføringstilbud til nyankomne elever etter opplæringsloven § 2-8 femte ledd. Bestemmelsen innebærer at kommunen kan organisere opplæringen av nyankomne elever i egne grupper, klasser eller skoler. Kommune kan selv velge om de ønsker å tilby et særskilt opplæringstilbud, dersom det regnes for å være det beste for eleven. Det er likevel frivillig å gå i et særskilt opplæringstilbud for nyankomne elever. Det kreves derfor samtykke fra elev eller foresatte før det fattes vedtak om slik opplæring. Alle elever har rett til å gå i en ordinær klasse/basisgruppe etter opplæringsloven § 8-2.

Les mer i [veilederen om innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever](#).

Kommunen skal kartlegge elevens ferdigheter i norsk før det fattes vedtak om særskilt språkopplæring og eventuelt opplæring i et innføringstilbud.

Mal for enkeltvedtak om særskilt språkopplæring.

I tillegg kan det også være adgang til å gi elever som oppfyller vilkårene i bestemmelsene nedenfor opplæring på et annet sted enn nærskolen:

- elever med rett til tegnspråkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-6
- elever med finsk-kvensk bakgrunn med rett til finsk opplæring når skolen ikke har egnet undervisningspersonale, jf. forskrift til opplæringsloven § 7-1
- elever med rett til opplæring på samisk utenfor samisk distrikt etter § 6-2 og forskrift til opplæringsloven § 7-1.

Videre åpner forskrift til opplæringsloven § 1-15 for at elever på ungdomstrinnet kan få tilbud om enkelte fag fra videregående opplæring, se for øvrig rundskriv Udir- 4-2013. Det vises også til fagene utdanningsvalg og arbeidslivsfag.

Det er ikke adgang til å plassere eleven på en alternativ opplæringsarena kun på grunnlag av foreldrenes

samtykke. Bruk av en alternativ arena er et såpass stort inngrep i elevens rettigheter at det ikke er tilstrekkelig med kun samtykke.

Den adgangen skolene har til å omdisponere inntil 25 % av timene for enkeltelever er heller ikke hjemmel for å gi elever opplæring på en alternativ opplæringsarena. Det er redegjort nærmere for denne adgangen i pkt. 1.2 i rundskriv Udir-8-2010 Kunnskapsløftet.

5. Særlig om bruk av alternativ opplæringsarena for elever med rett til spesialundervisning

Det er en snever adgang for skoleeier til å ta i bruk alternative opplæringsarenaer, jf. opplæringsloven § 2-3, for enkeltelever med rett til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1. Direktoratet understreker at det skal være hensynet til eleven, ikke hensynet til skolen eller kommunen som er det avgjørende for bruk av en alternativ opplæringsarena. I vurderingen må det trekkes inn om et opplæringstilbud som innebærer bruk av en alternativ arena er nødvendig for at eleven skal få et forsvarlig utbytte av opplæringen ut fra sin situasjon og om tiltaket for øvrig er til barnets beste, jf. barnekonvensjonen art. 3 nr. 1. Dersom det ikke er til barnets beste at hun/han mottar deler av opplæringen et annet sted enn skolen, skal ikke en slik arena brukes.

Opplæringstilbudet som gis på en alternativ opplæringsarena skal være i samsvar med kravene til offentlig grunnskoleopplæring i opplæringsloven med forskrifter, herunder det pedagogiske innholdet og den organisatoriske tilretteleggingen. Opplæringen som skjer på en alternativ opplæringsarena er skolens ansvar. Opplæringen skal være sikkerhetsmessig forsvarlig, i dette ligger også at eleven må være undergitt skoleeiers tilsyn. Hvilke krav i opplæringsloven som kommunen må sørge for at oppfylles for eleven behandles nedenfor i kapittel 6.

For at en elev med rett til spesialundervisning skal kunne motta opplæring på en annen opplæringsarena er det noen vilkår som må være oppfylt:

- eleven har et enkeltvedtak om spesialundervisning og den alternative opplæringsarenaen er hjemlet i vedtaket, se pkt. 5.1.
- det må foreligge en avtale om bistand til gjennomføring av spesialundervisning mellom kommunen (skolen) og tilbyder av tiltaket, se pkt. 5.2.

5.1 Enkeltvedtak om spesialundervisning som foreskriver alternativ arena

Det første vilkåret for bruk av en alternativ opplæringsarena er at det må være fattet et enkeltvedtak om spesialundervisning for den aktuelle eleven. I dette enkeltvedtaket må det være fastsatt at eleven skal ha opplæring på en alternativ opplæringsarena.

Opplæringstilbudet til elever med rett til spesialundervisning skal være slik at eleven får et forsvarlig utbytte av opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-1 første ledd. Når det skal avgjøres hva som er et forsvarlig utbytte av opplæringstilbudet skal elevens utviklingsmuligheter særlig vektlegges. Opplæringstilbudet skal gi eleven

mål å strekke seg etter. I vurderingen av hva som er et forsvarlig utbytte av et opplæringstilbud skal det ses hen til utbyttet andre elever forventes å få av sitt opplæringstilbud, og i hvilken grad det er mulig å sette inn tiltak for å bedre elevens utbytte slik at det er mulig for eleven å få et likeverdig opplæringstilbud. Kravet til et likeverdig tilbud er ikke et krav om at opplæringstilbudet skal være likt, men at eleven skal ha omtrent de samme mulighetene for å nå de målene som er realistiske å sette for han/henne, som andre elever har for å nå sine mål med det ordinære opplæringstilbudet. Det skal også vurderes hvilke opplæringsmål som er realistiske for eleven og hva som kan være et forsvarlig utbytte av opplæringen. Dersom opplæringstilbudet til eleven ikke gir eleven tilfredsstillende utbytte, oppfyller tilbudet ikke elevens rett. Det må da vurderes hvordan opplæringen kan tilrettelegges på andre måter for at eleven skal få et forsvarlig utbytte av opplæringen.

Elever med rett til spesialundervisning har rett til samme timetall som andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1 annet ledd.

Les mer i [Veilederen spesialundervisning](#).

5.1.1 Krav til enkeltvedtaket

Enkeltvedtaket om spesialundervisning må klart og tydelig fastsette hvilket opplæringstilbud eleven skal ha, jf. opplæringsloven § 5-3. Enkeltvedtaket skal si noe om elevens behov og hva som er et forsvarlig opplæringstilbud. Før det treffes et enkeltvedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten. PP-tjenesten må her blant annet ta stilling til hvilken opplæring som vil gi et forsvarlig opplæringstilbud, herunder organiseringen av opplæringen. Dersom enkeltvedtaket avviker fra den sakkyndige vurderingen er det en særskilt begrunnelsesplikt, jf. § 5-3 siste ledd.

Dersom vedtaket fastsetter at eleven skal ha opplæring på en alternativ arena må det i vedtaket begrunnes hvorfor dette er et forsvarlig opplæringstilbud for eleven. Det må videre sies klart og tydelig noe om forholdet mellom opplæringen på den alternative opplæringsarenaen og den ordinære opplæringen/spesialundervisningen på skolen.

Enkeltvedtaket om spesialundervisning skal blant annet si noe om:

- innholdet i opplæringen
- organiseringen av opplæringen
- omfanget av spesialundervisning
- kompetansen til den som gjennomfører opplæringen

Vedtaket skal si noe om innholdet i opplæringen til eleven. Hovedregelen er at alle elever skal følge Læreplanverket for Kunnskapsløftet, herunder læreplanen for fag og fag- og timefordelingen. For elever med rett til spesialundervisning er det mulig å gjøre avvik fra dette, jf. opplæringsloven 5-5 første ledd. Det må være fastsatt i enkeltvedtaket hvilke fag eleven skal ha spesialundervisning i og om eleven skal følge de ordinære læreplanene for disse fagene. Det er adgang til å fastsette i enkeltvedtaket at eleven ikke skal følge

hele læreplanen for et fag eller at eleven skal jobbe mot lavere kompetanse i faget. Dersom det skal gjøres avvik fra kompetansemålene, for eksempel ved at noen av kompetansemålene i læreplanen for faget velges bort, må dette være fastsatt i enkeltvedtaket. Det skal da være fastsatt i enkeltvedtaket hvilke overordnede opplæringsmål eleven skal jobbe mot. Dersom det er fastsatt at eleven skal motta opplæring på en alternativ opplæringsarena må det også vurderes om arenaen er egnet til at eleven kan nå opplæringsmålene som er fastsatt i enkeltvedtaket. Dersom opplæringen ikke er egnet til dette, vil ikke opplæringstilbudet på den alternative arenaen være forsvarlig.

Enkeltvedtaket må videre si noe om hvordan elevens opplæring skal organiseres for at opplæringstilbudet skal gi eleven et forsvarlig utbytte. Dersom eleven skal motta hele eller deler av opplæringen utenfor basisgruppen/klassen skal dette fremgå av enkeltvedtaket, for eksempel at eleven skal ha deler av opplæringen på en alternativ opplæringsarena. Dette må være basert på en faglig vurdering og begrunnes i at eleven ikke har mulighet til å få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen i klassen/basisgruppen eller andre grupper på skolen. Dersom det skal brukes alternativ opplæringsarena må det også i vedtaket skisseres hva slags alternativ arena. Direktoratet understreker at et enkeltvedtak ikke er noen blankofullmakt til å ta enkeltelever ut av opplæring og gi eleven opplæring på en alternativ arena. Dette skal være forsvarlig og klart fastsatt i vedtaket.

Enkeltvedtaket må også fastsette omfanget av spesialundervisning. Omfanget skal være fastsatt i timer. Dersom det tilrås bruk av alternativ opplæringsarena skal det i vedtaket være fastsatt om dette gjelder for hele eller deler av opplæringstiden til eleven. Dersom det tilrås bruk av alternativ opplæringsarena i deler av opplæringen må det være fastsatt for hvilke fag det gjelder. Enkeltvedtaket skal også fastsette hvor lang tidsperiode eleven skal motta opplæring på en alternativ opplæringsarena, om det er hele dager eller deler av dager og antall dager per uke eleven skal være på den alternative opplæringsarenaen. En angivelse i årstimer vil her ikke gi tilstrekkelig informasjon om opplæringstilbudet til eleven og det er behov for en særskilt konkretiseringsgrad her siden opplæringen på den alternative arenaen og på skolen skal samordnes.

Enkeltvedtaket om spesialundervisning må også fastsette om det er behov for personer med særskilt kompetanse for gjennomføringen av spesialundervisning. Skolen ved rektor eller den rektor bemyndiger har ansvaret for opplæringen på den alternative opplæringsarenaen, men det kan brukes assistenter. Det er ikke krav til assistentenes kompetanse. Dette har sammenheng med at assistenter ikke skal lede opplæringen, herunder ha ansvaret for spesialundervisning. Assistentene kan kun bistå undervisningspersonalet i opplæringen, gi annen praktisk hjelp eller følge opp elevene utenom opplæringen. Det kan ikke i et enkeltvedtak om spesialundervisning fastsettes at en person som ikke oppfyller kompetansekravene i opplæringsloven § 10-1, skal ha hovedansvaret for opplæringen til eleven (unntaket for dette er spesialpedagoger og logopedier). Det må være nær kontakt mellom undervisningspersonalet og assistenten.

I enkeltvedtak som fastsetter bruk av alternativ opplæringsarena må det også sies noe hvordan skolen kan sikre en tilstrekkelig oppfølging av eleven og tilbudet eleven blir gitt. Vedtaket må derfor fastslå hvordan skolens ansvar for tilsyn med tiltaket skal ivaretas. Dette kan gjøres ved å fastslå omfanget av lærers tilstedeværelse og forholdet mellom undervisningspersonale og ekstern assistent. Det foreligger ikke krav om

at lærer alltid skal være til stede. Det avhenger av hvert vedtak hvor mye læreren må være tilstede når eleven er utplassert.

5.1.2 Om gjennomføringen av opplæringen på den alternative arenaen

Etter at enkeltvedtaket er truffet skal skolen utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for eleven, jf. opplæringsloven § 5-5. IOP-en skal være i samsvar med enkeltvedtaket. Det er enkeltvedtaket som fastsetter rammen for hva slags spesialundervisning eleven har krav på og hvilke avvik som eventuelt skal gjøres fra opplæringsloven med forskrifter, herunder Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Elevens IOP er en operasjonalisering av vedtaket og kan ikke inneholde nye rettigheter. IOP-en skal ligge innenfor vedtakets rammer. Dette innebærer at dersom det ikke går frem av enkeltvedtaket at eleven skal motta hele eller deler av opplæringstilbudet på en alternativ opplæringsarena, så kan skolen ikke med hjemmel i IOP-en fastsette at dette skal brukes.

IOP-en skal vise:

- mål for opplæringen
- innholdet i opplæringen
- hvordan opplæringen skal drives

Les mer i punkt 7.5 i veilederen om spesialundervisning.

Læreren må vite hva som skjer på den alternative opplæringsarenaen og må kommunisere med assistenten for å få kunnskap om hvorvidt opplæringsmålene nås gjennom aktivitetene det legges til rette for. Det er viktig med en helhetlig tilnærming til elevens opplæring slik at en opplæring på den alternative arenaen blir en del av helheten og ikke et fragment som ikke harmoniseres med den øvrige opplæringen eleven får.

Skolen skal dessuten utarbeide en årsrapport for elever med enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5 annet ledd. Årsrapporten skal være skriftlig og inneholde en oversikt over opplæringen eleven har fått og en vurdering av denne. Dersom en elev i hele eller deler av opplæringen deltar på en annen arena skal også denne opplæringen inngå i årsrapporten.¹

¹ Oppdatert fra halvårsrapport til årsrapport etter en lovendring i 2013.

5.2 Avtale om bistand til gjennomføring av spesialundervisning

Dersom elevene skal få sin opplæring på en alternativ opplæringsarena, jf. enkeltvedtak om spesialundervisning, må det foreligge en avtale om bistand til gjennomføring av spesialundervisning mellom skoleeier og den alternative opplæringsarenaen. Skoleeier kan ikke fastsette i avtalen at den alternative opplæringsarenaen overtar ansvaret for opplæringen. Det er skoleeier som har dette ansvaret og det kan ikke overføres. Den alternative opplæringsarenaen bistår skolen i å gjennomføre den opplæringen som er fastsatt i enkeltvedtaket.

I avtalen må forholdet mellom skolen og den alternative opplæringsarenaen avklares. Avtalen bør inneholde:

- hvilke arbeidsoppgaver tiltaket skal bistå skolen med
- rammene for oppgavene tiltaket skal utføre, antall elever og varighet
- kontakten mellom skolen og tiltaket, herunder pliktene til de ansvarlige for den alternative opplæringsarenaen, skoleeier, rektor og lærer
- hvordan kravene til forsvarlig tilsyn med eleven skal ivaretas
- krav om politiattest fra de som er i kontakt med eleven
- handlingsplikt etter opplæringsloven § 9a-3 (2) dersom eleven utsettes for krenkende uttrykk og oppførsel
- plikt til å varsle barnvernet ved bekymring etter opplæringsloven § 15-3.

I tillegg bør avtalen omhandle honoraret som tiltaket mottar, herunder vilkår for oppsigelse av avtalen.

Avtalen må ikke være til hinder for at eleven når som helst kan trekkes ut av tiltaket.

6 Nærmere om opplæringstilbudet

Selv om kommunen inngår en avtale om bistand til gjennomføringen av opplæringen til en elev på en alternativ opplæringsarena, er det fortsatt kommunen som har ansvaret for opplæringen, jf. opplæringsloven § 13-1. Opplæringstilbudet eleven mottar skal være i samsvar med de kvalitative og kvantitative kravene i opplæringsloven og elevens enkeltvedtak om spesialundervisning. Det kan være fastsatt avvik fra bestemmelser i opplæringsloven eller forskrifter i enkeltvedtaket. Nedenfor gis det informasjon om kvalitative og kvantitative krav som oppstilles i opplæringsloven med forskrifter som må være ivaretatt også ved bruk av en alternativ opplæringsarena. Oversikten er ikke uttømmende.

6.1 Skoletilhørighet

Elever, som mottar hele eller deler av opplæringen sin, på en alternativ opplæringsarena skal være elever ved en skole. Hovedregelen er at dette skal være nærskolen etter opplæringsloven § 8-1 første ledd, jf. kapittel 3. Dette gjelder også når eleven i en kortere eller lengre periode mottar et heltidstilbud utenfor selve skolen.

Rektor har det samme ansvaret for oppfølging av opplæringstilbudet en av skolens elever mottar på en alternativ opplæringsarena som for opplæringen som gis på skolen. Dette innebærer at rektor må ha god kjennskap til opplæringen som gis på den alternative arenaen og kontrollere at opplæringen gjennomføres i samsvar med opplæringsloven med forskrifter, herunder elevens enkeltvedtak om spesialundervisning og individuelle opplæringsplan. Rektor må også sørge for at det er et nært samarbeid mellom skolen og de som bistår på den alternative opplæringsarenaen. Opplæringen eleven får på den alternative arenaen må integreres med opplæringen eleven får for øvrig, slik at opplæringen blir helhetlig.

6.2 Gruppetilhørighet

Alle elever skal tilhøre en klasse/basisgruppe, jf. opplæringsloven § 8-2. Dette gjelder også for elever med enkeltvedtak om spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1. Konsekvensen av dette er at også elever som hele eller deler av tiden får opplæring på en alternativ arena skal være registrert som elev i en bestemt klasse/basisgruppe på skolen. Skolen skal legge til rette for at elevens tilhørighet til klassen/basisgruppen ivaretas.

6.3 Forsvarlig tilsyn med elevene

Skoleeier har plikt til å sørge for at tilsynet med elevene er forsvarlig i forhold til risikoen for at skade eller ulykke kan skje, jf. forskrift til opplæringsloven § 12-1. Dette betyr at skolen må sikre at det er tilstrekkelig tilsyn med elevene, denne plikten gjelder også for opplæring på en alternativ arena. Hva som vil være et forsvarlig tilsyn må vurderes konkret.

For at opplæringen skal være trygghetsmessig forsvarlig skal det som hovedregel alltid være noe som har tilsyn med elevene, for eksempel assistenter, lærere eller andre voksne som er tilknyttet opplæringen.

Skoleeiers ansvar har blitt behandlet i domstolene flere ganger. I disse sakene har domstolen lagt til grunn et strengt ansvar for forsvarlig tilsyn med elevene. Flesteparten av sakene er knyttet til kroppsøvingstimer, men er relevant også for andre tilfeller.

Når det skal vurderes hvor omfattende skoleeiers tilsyn med tiltaket skal være må det blant annet vurderes:

- hvor risikofyllt er situasjonen? Her må det ses på farlige omgivelser, medelever, skoleanlegget/opplæringsstedet etc.
- er det forhold ved eleven selv eller andre som øker risikoen?
- antallet elever?
- hvordan er skoleanlegget/opplæringsstedet tilrettelagt, er det sikret? Dersom det er usikrede/farlige maskiner kan dette medføre et økt krav til tilsyn.
- elevens alder? Yngre elever vil som hovedregel kreve mer tilsyn enn eldre.

6.4 Innhenting av politiattest

Skolen må i vurderingen av personen(e) som utfører tilsynet sørge for at dette ikke er personer som kan skade elevene på noen måte, blant annet ved å kreve politiattest av disse. På en del alternative opplæringsarenaer vil eleven være alene med assistenten deler av tiden. Det er viktig at organiseringsformen ikke fører til at det er større risiko for at eleven for eksempel utsettes for seksuelle overgrep enn om eleven hadde oppholdt seg på skolens område.

For personer som har tilsyn med eleven uten å være ansatte av kommunen og som regelmessig oppholder seg på området som brukes til opplæring, vil det også kunne kreves politiattest etter opplæringsloven § 10-9 annet ledd. Dette innebærer at når, for eksempel en bondegård eller en bedrift, defineres som et opplæringssted vil det være adgang til å kreve politiattest fra personer som oppholder seg på området

regelmessig, jf. § 10-9 annet ledd. Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn. Personer som er siktet for seksuelle overgrep mot barn kan ikke ha tilknytning til elevens opplæring. Dette gjelder både det pedagogiske opplegget og tilsyn med eleven.

Når det skal avgjøres hvem det skal kreves politiattest fra må det trekkes en grense mellom personer som har noe med opplæringen å gjøre og personer som ikke har det. Personer på opplæringsstedet som verken har noe med det pedagogiske opplegget å gjøre eller fører tilsyn med elevene, er det ikke adgang til å kreve en politiattest fra. Disse vil være for perifere.

I denne sammenheng understrekes det at tilsynsansvaret også vil innebære å ha oversikt over andre personer som jevnlig befinner seg på det stedet opplæringen finner sted og at disse ikke på noen måte skader eleven.

Skoleeier bør i tillegg fastsette i avtalen med opplæringsarenaen at alle som har tilknytning til opplæringen skal fremlegge politiattest.

6.5 Et godt fysisk og psykososialt skolemiljø

Alle elever har etter opplæringsloven § 9a-1 rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det avgjørende er den virkningen miljøet har på den enkelte eleven. Kravet i § 9a-1 er knyttet til at miljøet skal ha en positiv virkning på eleven. Det er ikke tilstrekkelig at skolen har et miljø som ikke har dårlig innvirkning på elevens læring, trivsel og helse.

Retten til et godt fysisk og psykososialt miljø er en individuell rett, noe som innebærer at det er den enkeltes oppfatning av skolemiljøet som er det avgjørende. Denne retten gjelder for alle elever, også for opplæringen som gis på en alternativ opplæringsarena. Det nærmere innholdet i elevens rett til et godt psykososialt miljø er utdypet i opplæringsloven § 9a-3 som stiller ytterligere krav til det psykososiale miljøet. I § 9a-3 annet ledd er det fastsatt at enhver som er ansatt ved skolen, er pålagt en særskilt handlingsplikt. Handlingsplikten innebærer at den ansatte ved kunnskap om eller mistanke om at en elev utsettes for krenkende ord eller handlinger skal undersøke saken snarest, varles skoleledelsen og eventuelt gripe inn dersom det er nødvendig og mulig. For å sikre at elevens rett til et psykososialt miljø ikke blir dårligere ivaretatt på den alternative opplæringsarenaen, bør skoleeier i avtalen med opplæringsarenaen innta et krav om at handlingsplikten gjelder for de som er involverte i elevens opplæring. Dette innebærer at den som inngår en avtal med skoleeier må sikre at alle som har tilknytning til elevens opplæringstilbud, både det pedagogiske opplegget og tilsyn med eleven, er kjent med denne handlingsplikten.

Elevens rett til et godt fysisk miljø er nærmere regulert i opplæringsloven § 9a-2. Alle elever har rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov. Dette fremgår av opplæringsloven § 9a-2 tredje ledd som lyder "Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behovet deira". Bestemmelsen innebærer at skoleeier må sørge for at det vurderes om eleven, uavhengig av om eleven har funksjonshemminger, har en arbeidsplass som er tilrettelagt. Bestemmelsen innebærer at alle elever har krav på ekstraordinært utstyr, inventar og læremidler som er nødvendig for at de blant annet skal kunne få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Dette gjelder også for alternative opplæringsarenaer.

6.6 Ordensreglementet

Ordensreglementet som gjelder for skolen vil også gjelde for opplæring gitt på en alternativ opplæringsarena. Ordensreglementet er en lokal forskrift og fastsetter elevens rettigheter og plikter, hva som er uønsket oppførsel, tiltak dersom eleven opptrer i strid med ordensreglementet og eventuelle særlig prosedyrer for sanksjonering, jf. opplæringsloven § 2-9. Det kan ikke fastsettes særskilte ordensregler knyttet til den alternative arenaen med mindre dette inntas i skolens ordensreglement. At skolens ordensreglement også gjelder for opplæring på den alternative arenaen innebærer at de som er knyttet til dette tiltaket må ha god kjennskap til dette reglementet.

6.6.1 Særlig om bruk av tvang

Det er ikke adgang til å bruke tvang på den alternative opplæringsarenaen (eller i grunnopplæringen for øvrig). Tvang er et svært stort inngrep overfor enkeltindividet og bruk av dette krever en særskilt hjemmel i lov. Opplæringsloven har ikke hjemmel til å bruke tvang eller andre inngripende tiltak overfor elever, men etter andre regler er det en viss adgang til å bruke tvang eller andre inngripende tiltak overfor elever når dette er nødvendig.

Vi viser til vår [artikkel om bruk av tvang i skolen](#) for mer informasjon om dette.

6.7 Undervisningspersonalets kompetanse

Opplæringsloven § 10-1 oppstiller krav til undervisningspersonalets kompetanse. I § 10-1 fremgår det at "[d]en som skal tilsetjast i undervisningsstilling i grunnskolen og i den vidaregåande skolen, skal ha relevant fagleg og pedagogisk kompetanse." Hva som ligger i relevant faglig og pedagogisk kompetanse er utdypet i forskrift til opplæringsloven kapittel 14. Disse kravene skal være oppfylt ved tilsetting i stilling som undervisningspersonale. Kravene til undervisningspersonalets kompetanse vil også gjelde for opplæring som gis på en alternativ arena. Skoleeier må påse at ansvaret for opplæringen er lagt til en person som oppfyller kompetansekravene. Opplæringslovens § 10-2 gir regler om hva som er relevant kompetanse.

I tillegg til den som har hovedansvaret for opplæringen, kan det brukes assistenter. Se opplæringsloven § 10-11. Assistenter skal ha nødvendig rettleiding. Det er ikke krav til assistentenes kompetanse. Dette har sammenheng med at assistenter ikke skal lede opplæringen, herunder ha ansvaret for spesialundervisning. Assistentene kan kun bistå undervisningspersonalet i opplæringen, gi annen praktisk hjelp eller ha tilsyn med eleven. Eksempelvis er det i strid med opplæringsloven å la assistenter eller andre ufaglærte lede opplæringen. Dette gjelder både for den ordinære opplæringen og for spesialundervisning.

6.8 Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Opplæringen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. Med mindre det er fastsatt i enkeltvedtaket om spesialundervisning at eleven skal ha avvik fra læreplanen for fag, skal opplæringen være i samsvar med læreplanen. Dette gjelder

også for elever på alternative opplæringsarenaer. Opplæringen skal være egnet til at eleven kan kompetansemålene i læreplanen for fag, eventuelt de individuelle målene som er fastsatt i enkeltvedtaket. Det betyr at aktivitetene det legges opp til på den alternative opplæringsarenaen må være relevante og forankres i kompetansemålene i læreplanene for fag, eventuelt målene i elevens individuelle opplæringsplan. Rektor må sikre at det som skjer på den alternative arenaen faktisk er opplæring i samsvar med elevens enkeltvedtak om spesialundervisning og opplæringsloven.

Opplæringen skal være i samsvar med fag- og timefordelingen for grunnskolen, med mindre noe annet er fastsatt i elevens enkeltvedtak om spesialundervisning. Det påpekes at elever med rett til spesialundervisning har rett til det samme antallet timer som andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1 annet ledd. Det er ikke adgang til at skolene fraviker dette for enkelt elever. Aktiviteter i regi av skolen eller andre som ikke kan relateres til kompetansemål, jf. ovenfor, vil ikke regnes med i elevens timetall. Med timer menes 60 minutters enheter. Elevens opplæring skal også være i samsvar med fagfordelingen i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Dette innebærer at med mindre noe annet er fastsatt i elevens enkeltvedtak om spesialundervisning, skal eleven ha det samme antallet timer i de ulike fagene som det som er fastsatt i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Opplæringen på den alternative arenaen må harmoniseres med opplæringen i den ordinære gruppen til eleven, slik at hele opplæringen innrettes mot elevens enkeltvedtak om spesialundervisning og IOP. Opplæringen skal være integrert, slik at opplæringen på den alternative arenaen ikke betraktes som noe uavhengig av annen opplæring eleven får. Dette innebærer at det må være jevnlig dialog mellom lærerne/de ansvarlige for opplæringen og de som bistår til å gjennomføre opplæringen på den alternative arenaen.

6.9 Individuell vurdering

Alle elever har rett til individuell vurdering, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Denne retten til vurdering innebærer en rett til undervisvurdering, sluttvurdering og en rett til dokumentasjon av opplæringen. Retten til undervisvurdering betyr at eleven løpende og systematisk skal få tilbakemeldinger med begrunnet informasjon om sin kompetanse i fag og meldinger om hvordan eleven kan øke sin kompetanse i fagene, forskrift til opplæringsloven jf. § 3-11. Også for opplæring gitt i på en alternativ arena skal eleven ha disse meldingene og de skal gis løpende og systematisk. Disse meldingene skal gis i forhold til de opplæringsmålene elevene følger, disse kan enten være å finne i læreplanen for fag eller i IOP-en. Skoleeier skal også sikre at det dokumenteres at undervisvurdering er gitt.

Et annet krav er at eleven skal være kjent med målene for opplæringen og hva som blir vektlagt i vurderingen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1 fjerde ledd. Den som er ansvarlig for det pedagogiske opplegget på den alternative opplæringsarenaen må sørge for at målene for opplæringen og hva som vektlegges er kjent for eleven, også for opplæringen som gis på en alternativ arena. Dette vil ofte innebære at eleven gjøres kjent med opplæringsmålene som er fastsatt i IOP-en og hvordan elevens kompetanse i forhold til disse vurderes. Dette fordrer også en bevisst jobbing med IOP-en og at alle aktiviteter kobles mot denne planen.

Eleven har krav på en samtale med kontaktlærer, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11 tredje ledd. Denne

samtalen skal handle om elevens utvikling i forhold til kompetansemålene for faget etter læreplanen. For elever med IOP, vil IOP-en helt eller delvis være utgangspunktet for samtalen og elevens utvikling i forhold til denne. Det er kontaktlæreren som har ansvaret for gjennomføringen av samtalen, og samtalen skal også omfatte opplæring som skjer på en alternativ arena. Det er ikke adgang til å dispensere fra kravet til samtalen for den delen av opplæringen som gis på en annen arena. Det er heller ikke adgang til å delegere samtalen til en assistent eller andre som ikke er ansvarlig for opplæringen.

Eleven skal ha halvårsvurdering i fag uten karakter og med karakter fra 8. årstrinn, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Dersom eleven er fritatt fra vurdering med karakter etter § 3-20 første ledd, skal eleven likevel ha halvårsvurdering uten karakter. Dette er understreket i § 3-13 sjette ledd. Elever som har et enkeltvedtak om spesialundervisning som avviker fra kompetansemålene i fag, skal ha en halvårsvurdering uten karakter som er basert på målene i IOP-en. Det understrekes at rektor har ansvaret for at halvårsvurderingen gjennomføres og at den er i samsvar med regelen i forskrift til opplæringsloven, jf. § 3-13 syvende ledd. Dette ansvaret gjelder også dersom deler av opplæringen i faget gjennomføres på en alternativ arena.

Eleven har også rett til vurdering i orden og i oppførsel, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-15. Det er ikke adgang til å gi fritak fra vurdering i orden og oppførsel, ei heller for elever som får opplæring på en alternativ opplæringsarena. Her må kontaktlærer sørge for at hun/han har tilstrekkelig grunnlag for å gjennomføre disse vurderingene, jf. § 3-15 siste ledd.

Eleven skal videre ha mulighet til egenvurdering, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. I dette ligger en rett til å vurdere eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling.

6.10 Kontakten med hjemmet

Hjem og skole skal samarbeide om elevens opplæring, jf. opplæringsloven § 1-1. Kommunens plikt til å legge til rette for foreldresamarbeid er også presisert i opplæringsloven § 13-3d. For grunnskolen er det fastsatt i forskrift til opplæringsloven § 20-3 at skolen skal holde kontakt med hjemmet gjennom hele året. Dette innebærer at skolen skal sørge for at foreldrene får nødvendige informasjonen. Foreldrene har i tillegg rett til en samtale i halvåret med kontaktlærer. Foreldresamtalen skal omhandle hvordan eleven jobber til daglig og elevens kompetanse i fagene. For elever med IOP i et eller flere fag vil IOP-en være utgangspunktet for samtalen i disse fagene. Videre skal elevens utvikling i forhold til opplæringsloven § 1-1, Læreplanverket for Kunnskapsløftets generelle del og prinsipp for opplæringen samtales om. Samtalen skal klarlegge hvordan eleven, foreldrene og skolen skal samarbeide om elevens utvikling og læring. For elever med alternativ opplæringsarena skal også opplæringen her omtales i samtalen under de relevante punktene.

6.11 Gratis opplæring

Elevene har rett til gratis offentlig grunnskoleopplæring, jf. opplæringsloven § 2-15. Kommunen kan ikke kreve at eleven eller foreldrene dekker utgifter i forbindelse med grunnskoleopplæringen. Dette gjelder eksempelvis transport i skoletiden, ekskursjoner og andre turer som er en del av opplæringen. Tilsvarende

gjelder for opplæring på en alternativ arena. Dersom det er fastsatt i enkeltvedtaket om spesialundervisning at eleven for eksempel skal motta hele eller deler av opplæringen i en bedrift eller på en bondegård, er det ikke adgang til å kreve at foreldrene finansieringen hele eller deler av denne opplæringen. Kommunen er også ansvarlig for at eleven på den alternative arenaen får gratis trykte og digitale læremidler.

Eleven har rett til gratis skyss også til den alternative opplæringsarenaen, jf. opplæringsloven § 7-1. Dette er også omtalt i rundskriv Udir-3-2009 side 6:

”Når elevane etter kommunen sitt skjønn får gå på ein annan skole enn den som ligg nærast, eller som dei soknar til, vil det etter Utdanningsdirektoratet si vurdering kunne vere urimeleg at fylkeskommunen skal dekkje ekstrakostnadene ved ei slik avgjerd. Eksempel på dette vil vere ved byte av skole ved fritt val av skole eller at kommunen ikkje har klart å syte for eit tilfredsstillande psykososialt skolemiljø for einskilde elevar. Det same vil gjelde dersom den ordinære opplæringa ein eller fleire dagar i veka er lagt utanfor skolen sitt geografiske område. Når det gjeld sistnemnde vert det også vist til at kommunen er ansvarleg for å dekkje reiseutgifter til aktivitetar utanfor skolen sitt område, jf. opplæringslova § 2–15.”

Dette innebærer at det er kommunen som må dekke ekstrakostnader forbundet ved skyss til elever til stedet hvor opplæringen gis. At eleven/foreldrene ikke skal dekke skyssen følger av gratisprinsippet, se over.

6.12 Ulykkesforsikring

Kommunen plikter å ulykkesforsikre elevene, jf. opplæringsloven § 13-3b og kapittel 8 i forskrift til opplæringsloven. Elever som mottar hele eller deler av opplæringen på en alternativ arena skal også være dekket av forsikringen i tiden han/hun er på denne arenaen.

6.13 Andre rettigheter

Videre kan også elever på alternative opplæringsarenaer ha:

- rett til særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8
- rett til tegnspråkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-6
- rett til punktskriftopplæring m.m., jf. opplæringsloven § 2-14
- rett til sosialpedagogisk og utdannings- og yrkesrådgivning rådgivning, jf. opplæringsloven § 9-2 og forskrift til opplæringsloven kapittel 22

Listen er ikke uttømmende.

7 Kommunens forsvarlige system

Kommunen må ha et forsvarlig system for å oppfylle ovennevnte lovkrav, jf. opplæringsloven § 13-10 annet ledd. Systemkravet innebærer at skoleeier må ha en aktiv, planmessig og kontinuerlig styring med hensyn til å sikre at kravene i opplæringsloven med forskrifter blir oppfylt. Lovens krav til forsvarlig system etter opplæringsloven § 13-10 innebærer blant annet at:

- systemet skal være "eigna til å avdekkje eventuelle forhold som er i strid med lov og forskrift"
- systemet skal sikre "at det blir sett i verk adekvate tiltak der det er nødvendig."
- et forsvarlig system forutsetter jevnlig resultatoppfølging og vurdering av om regelverket blir fulgt
- skoleeierne står fritt til å utforme sine egne system, tilpasset lokale forhold.
- kommunen skal ha rutiner som sikrer at opplæringen er i samsvar med regelverket og som sikrer oversikt over de elevene som til enhver tid på alternative opplæringsarenaer
- det kreves rutiner for at foreldrene blir informert om elevens opplæringsinstitusjon
- det må være rutiner for at det ikke gjøres avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet uten vedtak om spesialundervisning.

Ovennevnte krav må kunne dokumenteres i kommunens forsvarlige system for å oppfylle gjeldende lovkrav, jf opplæringsloven § 13-10. Systemet skal være skriftlig for å sikre kontinuitet og at det er tilstrekkelig kjent.